

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเขียนเป็นทักษะของการใช้ภาษาอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งเป็นการแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้ส่งสารออกไปเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ผู้รับสารสามารถอ่านเข้าใจ ได้รับทราบความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการเหล่านั้น การถ่ายทอดโดยวิธีบอกเล่าปากต่อปาก หรือที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” อาจทำให้สารตกหล่นหรือคลาดเคลื่อนได้ง่าย ลายลักษณ์อักษรหรือตัวหนังสือที่แท้จริงก็คือเครื่องหมายที่ใช้แทนคำพูดนั่นเอง ในการเขียนภาษาไทยนั้น มีแบบแผนที่ต้องการรักษา มีถ้อยคำสำนวนที่ต้องใช้เฉพาะ และต้องเขียนสื่อความให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง เพราะเป็นการยากที่ผู้อ่านจะสามารถไต่ถามผู้เขียน ได้เมื่ออ่านไม่เข้าใจ ผู้ที่จะเขียนให้ดี ต้องใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับผู้รับสาร โดยพิจารณาว่าผู้รับสารสามารถรับสารที่ส่งออกมาได้มากน้อยเพียงใด

การพัฒนาทักษะการเขียนจึงเป็นสิ่งที่จะต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การจัดระบบ การคิด การเลือกประเด็น การเลือกสรรถ้อยคำสำนวน ฯลฯ ทำให้ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้ชำนาญ จึงจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังที่ ศิริลักษณ์ สกุลวิทย์ (2545, หน้า 3) ได้กล่าวถึงทักษะการเขียนภาษาไทยว่า การเขียนเป็นทักษะที่นักเรียนจะฝึกได้ช้ากว่าทักษะอื่นแต่จะต้องมีความรู้ด้านคำศัพท์ รูปประโยค และต้องผ่านการฝึกทักษะด้านอื่นๆมาก่อนแล้ว จึงจะฝึกทักษะการเขียนได้ เพราะการเขียนเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ในการติดต่อสื่อสารและสื่อความหมาย

การพัฒนาทักษะการเขียนจึงควรพัฒนาควบคู่ไปกับทักษะการคิด เพราะการเขียนจะทำให้ผู้เรียนแสดงความคิดได้อย่างเสรี สามารถถ่ายทอดจินตนาการ และเลือกใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ในลำดับต่อไป การเขียนจึงมีส่วนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางด้านความคิด ด้วยการฝึกฝนให้รู้จักแก้ปัญหาจากบทเรียน มีเจตคติที่ดี และมีความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจตามจุดประสงค์ที่ตนต้องการ และการที่จะฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางด้านความคิด แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยสำนวนภาษาที่ไพเราะ สละสลวย ถูกต้อง

เหมาะสมกับข้อความและเรื่องราวนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ค่อนข้างยากซึ่งสอดคล้องกับ นพดล จันทรพิบูล (2535, หน้า 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนว่า การเขียนเป็นเครื่องแสดงออกของความรู้ ความคิด สติปัญญาและ ความรู้สึกรักของมนุษย์ การเขียนเป็นเครื่องมือสื่อสารทั้งเรื่องในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต อีกทั้งการเขียนก็เป็นบันทึกทางสังคมที่ให้คุณประโยชน์แก่คนรุ่นปัจจุบัน และอนาคต จะเห็นได้ว่าผู้เขียนสามารถสะท้อนความคิดของตนผ่านงานเขียนได้อย่างหลากหลาย ในรูปแบบต่าง ๆ กันไม่ว่าจะเป็นข่าว บทความ ความเรียง เรื่องสั้น หนังสือนวนิยาย เป็นต้น ดังที่ สุจิต เพียรชอบ และสาวยใจ อินทร์มรรพ (2538, หน้า 172) ได้กล่าวไว้ว่าในชีวิตประจำวันของนักเรียน นั้นมีโอกาสที่จะต้องเขียนบางครั้งเป็นการเขียนในชั้นเรียน ได้แก่ ความเรียง เรื่องสั้น บันทึกประจำวัน บันทึกเหตุการณ์ การเขียนเรียงความ การเขียนบทความ การเขียนแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นในการเขียนแต่ละประเภทนั้นผู้เขียนจำเป็นต้องพิจารณาถึงรูปแบบ วิธีการเขียน และเนื้อหา ให้เหมาะสม รวมไปถึงการรู้จักเลือกสรรถ้อยคำให้เข้าใจได้ง่ายเพื่อที่จะสามารถสื่อสารกับผู้อ่านได้ ตรงประเด็นตามที่ต้องการและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ การเขียนจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญของการสื่อสารที่มีความชัดเจนและมีความคงทนมากกว่าทักษะประเภทอื่น

การเขียนเรื่องสั้นจัดได้ว่าเป็นรูปแบบการเขียนประเภทหนึ่งที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ ทั้ง สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นงานเขียนที่ได้รับความนิยมไม่น้อยกว่างานเขียนประเภทอื่น ๆ ซึ่งเรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก ผู้เขียนเขียนขึ้นโดยใช้จินตนาการของตนเองอย่างสมจริงสมจัง มีขนาดสั้น ตัวละครไม่มาก ดำเนินเรื่องด้วยความรวดเร็ว และมีจุดมุ่งหมายเดียวโดยอาศัยศิลปะการเขียนที่ชวนให้น่าอ่านและมีคติธรรมแทรก ซึ่งการที่จะสอนให้ผู้เรียนสามารถเขียนเรื่องสั้นได้นั้นเป็นการกระทำที่ยากมาก เนื่องจากทฤษฎีของวรรณกรรม เรื่องสั้นเท่าที่มีอยู่ไม่อาจสามารถทำให้ผู้เขียนเขียนเรื่องสั้นขึ้นมาได้ตรงตามจุดประสงค์ที่แท้จริงได้ ทั้งนี้ผู้สอนก็ไม่สามารถสอนเหมือนกับสาขาวิชาโดยทั่วไป แต่การสอนเขียนเรื่องสั้นก็ยังมีแนวทางให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนผสมผสานกับการใช้จินตนาการที่ลึกซึ้ง อันจะนำมาใช้กับการเขียนในแต่ละครั้ง การสอนเขียนเรื่องสั้นจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับครูผู้สอนในการสอนเขียนว่า จะสามารถหาทฤษฎี หรือแนวทางใดที่จะดึงศักยภาพทางด้านความคิด จินตนาการ และทักษะของผู้เรียนออกมาใช้ในการเขียนได้ ดังที่ ไพโรจน์ บุญประกอบ (2539, หน้า 212) ได้กล่าวถึงการสอนเขียนว่า การฝึกฝนการเขียนนั้นไม่มีข้อปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์ตายตัว ไม่เหมือนกับการเรียน วิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่จัดลำดับขั้นตอนในการศึกษาหาความรู้อย่างชัดเจน แต่การเขียนเป็นศิลปะ ดังนั้นจึงไม่สามารถแบ่งแยกขั้นตอนในการศึกษาให้กระจ่างชัดได้ ซึ่งศิลปะเป็นวิถีทางเฉพาะของแต่ละบุคคล ส่วนหลักเกณฑ์ทั้งหลายถือเป็นเพียงรากฐานของการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะเท่านั้น

อย่างไรก็ตามถึงแม้การสอนเขียนเรื่องสั้นจะเป็นงานเขียนที่เขียนยาก และสอนได้ยาก อันเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับตัวผู้สอนเขียนและผู้เขียน แต่สำหรับครูผู้สอนแล้วหากมีการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม สอดคล้อง และสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึก ความต้องการที่จะอยากคิด อยากเขียนและรู้สึกว่าตนเองสามารถเขียนเรื่องสั้นที่ถือว่าเป็นการเขียน ชนิดหนึ่งที่ยากได้จนเป็นผลสำเร็จ ก็จะทำให้ให้นักเรียนไม่เกิดความคิดว่าเรื่องสั้นเป็นงานเขียนที่ เขียนได้ยากตามที่กล่าวไว้ และในทางตรงกันข้ามยังทำให้นักเรียนรู้สึว่าการเขียนเรื่องสั้นเป็นเรื่อง ที่สนุกสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด และจินตนาการให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วม สนุกสนาน ตลอดจนคุณค่าที่ได้รับจากการอ่าน เนื่องจากการเขียนเรื่องสั้นถือได้ว่าเป็นศิลปะในการเขียนที่ต้อง อาศัยปัจจัยทางด้านความคิดสร้างสรรค์ หากผู้เขียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนสูง คิดได้อย่าง ลึกซึ้ง กว้างไกล มีจินตนาการ มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับหลักการเขียนเรื่องสั้นเป็นต้นทุนความคิด เดิม ก็ย่อมส่งผลทำให้สามารถเขียนเรื่องสั้นได้เป็นอย่างดี แปลกใหม่ และน่าติดตาม ดังนั้นใน การสอนเขียนเรื่องสั้นควรมีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนด้วย

การเลือกใช้สื่อให้เกิดความสอดคล้องและเหมาะสมของครูผู้สอนจึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ และแสดงความสามารถในการสร้างสรรค์ความคิดในการเขียน ให้เกิด จินตนาการ มีแนวคิดที่แปลกใหม่ และหลากหลาย การใช้กิจกรรมภาพเป็นสื่อในการจัด เรียนการสอนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้กระตุ้นความคิดของผู้เรียนให้เข้าใจตรงกันได้ เพราะภาพ สามารถสื่อความหมายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้เข้าใจตรงกันได้ แม้ไม่มีคำบรรยาย หรือ บทสนทนาใด ๆ ดังสุภาษิตจีนบทหนึ่งที่ว่าภาพเดียวสื่อความหมายได้ดีกว่าคำพูดนับพัน วิไลพร อ้ายสม (2546, หน้า 3) ขณะเดียวกันองค์ประกอบของภาพนั้นมีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ตรง เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่ใกล้เคียงกับ สถานการณ์จริงโดยไม่จำเป็นต้องใช้สื่อชนิดอื่นมาเป็นองค์ประกอบ ด้วยเหตุที่ภาพเป็นสื่อสากล และมีความเป็นรูปธรรม

นอกจากองค์ประกอบของภาพแล้วสีสันของภาพตามธรรมชาติยังสามารถช่วยเร้า อารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจ ซึ่งจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน มีความอยากรู้อยากเห็น อยากมี ส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน จูงใจให้เกิดความซุกถาม เพื่อให้เกิดความรู้ทั้งยัง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดจินตนาการที่หลากหลายเสริมสร้างความรู้ ทักษะที่พึงมีและ สามารถสร้างสรรค์จากภาพนั้นได้ ภาพสื่อให้เห็นถึงอารมณ์ รส กลิ่น เสียง จินตนาการ ความคิด สร้างสรรค์ อีกนัยหนึ่งภาพเป็นสื่อที่ทำให้เกิดการแปลความหมายที่ต่างจากความเป็นจริง ถ้าหาก ผู้ดูไม่สามารถแยกแยะภาพที่เหมาะสมกับวัยของตนได้จะทำให้การมองเห็นภาพไม่ใช่แนวทาง ที่สร้างสรรค์ ดังนั้นภาพจึงเป็นสัญลักษณ์แทนความหมายต่างๆ ซึ่งสามารถรับรู้ด้วยการมองเห็น

การสังเกต การตีความประสบการณ์ ความรู้ของผู้ดู ภาพถ่ายแต่ละภาพอาจสื่อความหมายได้หลายลักษณะในเวลาเดียวกัน เช่น ภาพช้าง สื่อความหมายว่าเป็นสัตว์ใหญ่ มีงวง มีขา เมื่อสื่อความหมายที่เป็นสัญลักษณ์ ช้างคือ สัญลักษณ์ของประเทศไทยในอดีต เมื่อนึกถึงรูปช้างก็นึกถึงป่า ความยิ่งใหญ่ ทรงพลัง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลพร อ้ายสม (2546, หน้า 3) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาพตั้งแต่หนึ่งภาพขึ้นไปสามารถสร้างรูปแบบที่แปลกใหม่ ความคิดใหม่ สร้างจินตนาการขึ้นมาใหม่ เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จากการมองเห็นภาพที่สื่อความหมายที่ตรงกันจนสามารถเป็นแนวคิดในเชิงสร้างสรรค์ได้

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีความสนใจในการศึกษาการใช้กิจกรรมภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการสอนเขียนเรื่องสั้น เพราะเห็นว่าภาพเป็นสื่อหนึ่งที่สามารถกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างสร้างสรรค์ แม้จะเป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก แต่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ผู้วิจัยยังเชื่อมั่นว่า การใช้ภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนได้ โดยเฉพาะการเขียนเรื่องสั้น เพราะโดยทั่วไปแล้วเรื่องสั้นก็เป็นเหมือนเรื่องเล่าแบบปกติทั่วไป แต่หากได้รับการฝึกฝนอย่างถูกต้องทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ผสมกับการพัฒนาแนวทางหรือมุมมองในการเขียนที่สร้างสรรค์ก็จะทำให้เกิดจุดเด่นและความน่าสนใจได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้ภาพประกอบกิจกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเรื่องสั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นประโยชน์ในการสอนเขียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนเรื่องสั้นโดยใช้ภาพประกอบกิจกรรม
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเรื่องสั้นเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ภาพประกอบกิจกรรม

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนเรื่องสั้นโดยใช้ภาพประกอบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จะมีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนเรื่องสั้นโดยใช้ภาพประกอบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเรื่องสั้นสูงกว่าก่อนการเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวชิราลัย อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 80 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนวชิราลัย อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้คือ การใช้ภาพประกอบกิจกรรมในการสอนความคิดสร้างสรรค์ และการเขียนเรื่องสั้น

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ การใช้ภาพประกอบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเรื่องสั้น
2. ตัวแปรตาม คือ
 - 2.1 ความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเรื่องสั้นของนักเรียน
 - 2.2 ผลสัมฤทธิ์ในการเขียนเรื่องสั้นเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเรื่องสั้นโดยใช้ภาพประกอบกิจกรรมในการสอน
2. เป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนในการส่งเสริมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไปสู่กิจกรรมการเขียนในรูปแบบบันเทิงคดีประเภทอื่นๆ เช่น บทความ นวนิยาย สารคดี นิทาน เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาไว้ดังนี้

การใช้ภาพประกอบกิจกรรมการสอน หมายถึง การใช้ภาพเพื่อกระตุ้น หรือจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากรู้ อยากเห็น และทำให้เกิดความคิดจินตนาการได้หลายทิศทาง หลายมุมมอง แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร และมีประโยชน์

ภาพ หมายถึง สื่อที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็น ได้แก่ ภาพบุคคล ภาพสัตว์ ภาพทิวทัศน์ ภาพกีฬา ภาพสถานที่ท่องเที่ยว ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพลายเส้น ภาพกราฟฟริก ภาพประเพณีและภาพวัฒนธรรม

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถทางการคิดที่มีมิติทั้งกว้างและไกล มีการคิดที่หลากหลาย ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ โดยพิจารณาจากแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

เรื่องสั้น หมายถึง งานเขียนในรูปแบบของบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง ที่มีความยาวประมาณ 3-4 หน้ากระดาษ มีตัวละครน้อย ลักษณะของโครงเรื่องไม่มีความซับซ้อน และนำเสนอแนวคิดหรือแก่นเรื่องเพียงประเด็นเดียว

ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเรื่องสั้น หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้หลังจากการสอนเขียนเรื่องสั้นโดยใช้ภาพประกอบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์